

БЕРЛИНСКА ДЕКЛАРАЦИЈА О ОТВОРЕНОМ ПРИСТУПУ ЗНАЊУ ИЗ ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИХ И ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Увод

Интернет је из основа промијенио практично и економско стање дистрибуције научног знања и културне баштине. По први пут, Интернет данас пружа прилику за успостављање глобалног и интерактивног представљања људског знања, укључујући културну баштину, као и обезбјеђивање приступа том знању у читавом свијету.

Ми, долепотписани, осјећамо обавезу да прихватимо изазове Интернета као дјелотворног медија за дистрибуцију знања у настајању. Очито је да ће такав развој омогућити значајне промјене природе научног издаваштва као и постојећег система обезбјеђења квалитета.

У духу Декларације Будимпештанске иницијативе за отворени приступ, Повеље ЕСНО и Бетезданске изјаве о објављивању са отвореним приступом, припремили смо нацрт Берлинске декларације како би промовисали Интернет као дјелотворни инструмент основе глобалног научног знања и људске мисли и предложили мјере које би креатори истраживачке политике, научноистраживачке установе, фондови за финансирање истраживања, библиотеке, архиви и музеји требало да размотре.

Циљеви

Наша мисија ширења знања само је дјелимично испуњена, ако информације нису широко и једноставно доступне друштву. Треба да подржимо нове могућности ширења знања, не само у класичном облику, него све више и кроз парадигму отвореног приступа преко Интернета. Отворени приступ дефинишемо као свеобухватан извор људског знања и културне баштине које је потврђен од стране научне заједнице.

Како бисмо остварили визију глобалног и приступачног представљања знања, будућа мрежа мора да буде одржива, интерактивна и транспарентна. Садржај и софтверски алати морају бити отворено доступни и компатибилни.

Дефиниција доприноса отвореног приступа

Успостављање отвореног приступа као корисне процедуре у идеалном случају захтијева активни допринос сваког појединог ствараоца научног знања и посредника културног наслеђа. Доприноси отвореног приступа укључују изворне резултате научних истраживања, необрађене податке и метаподатке, изворе, дигиталне приказе сликовних и графичких материјала и научну мултимедијалну грађу.

Доприноси отвореног приступа морају да задовоље два услова:

1. Аутор/аутори и носилац/носиоци таквих доприноса обезбјеђују свим корисницима слободно, неопозиво, глобално право приступа и дозволу да умноже, користе, дистрибуирају, преносе и приказују рад јавно и право да израде и дистрибуирају радове настале на основу њих у било којем дигиталном медију за било коју одговорну сврху, уз одговарајућу напомену о ауторству (стандарди заједнице ће наставити да обезбјеђују механизам обавезног навођења аутора и

одговорног коришћења објављеног рада, као и до сада), као и право на израду мањег броја штампаних примјерака за личну употребу.

2. Потпуна верзија рада као и сви пратећи материјали, укључујући копију дозволе како је горе наведено, похрањује се у одговарајућем стандардном електронском облику (и на тај начин објављује) у најмање једном онлајн репозиторијуму који примјењује одговарајуће техничке стандарде (као што је *Open Archive* протокол) и који подржава и одржава нека академска установа, научно друштво, владина агенција или друга призната организација која тежи да омогући отворени приступ, неограничену дистрибуцију, интероперабилност и дугорочно архивирање.

Подршка преласку на парадигму отвореног електронског приступа

Наше организације су заинтересоване за даљу промоцију нове парадигме отвореног приступа у циљу остваривања што веће добробити науке и друштва. Стога намјеравамо да постигнемо напредак тако што ћемо:

- охрабривати наше истраживаче/стипендисте да објављују своје радове у складу са начелима парадигме отвореног приступа,
- охрабривати посједнике културне баштине да подрже отворени приступ постављањем својих извора на Интернет,
- развијати средства и начине за вредновање доприноса и Интернет часописа са отвореним приступом како би се одржали стандарди обезбјеђења квалитета и добре научне праксе,
- настојати да публикације са отвореним приступом буду признате приликом унапрјеђивања аутора и вредновања њиховог научног доприноса,
- подржавати суштинску вриједност доприноса инфраструктури отвореног приступа путем развоја софтверских алата, обезбјеђивањем садржаја, израдом метаподатака или објављивањем појединачних радова.

Схватамо да процес преласка на отворени приступ мијења правни и финансијски аспект ширења знања. Наше организације намјеравају да дођу до рјешења која подржавају даљи развој постојећих правних и финансијских оквира како бисмо омогућили оптимално коришћење и приступ.